

ساخت سیاهه کرامت نفس بر اساس منابع اسلامی

مریم حیدری^۱، دکتر محمد مسعود دیاریان^۲، دکتر محمد رضا عابدی^۳

چکیده

این مطالعه باهدف ساخت سیاهه کرامت نفس براساس منابع اسلامی انجام شد. پژوهش حاضر از نوع توصیفی آزمون‌سازی است. برای انجام پژوهش ابتدا منابع اسلامی برای استخراج صفات مربوط به کرامت نفس مورد بررسی قرار گرفت و این صفات با نظر متخصصین و با توجه به مفاهیم آن‌ها در سه بعد شناختی، عاطفی و رفتاری قرار داده شد و در مرحله بعد یک پرسشنامه ۹۰ سؤالی تهیه شد که توسط ۱۲ نفر از متخصصین دینی و روان‌شناسی مورد تایید قرار گرفت. سپس برای بررسی روایی محتوایی سوالات، ضریب CVR درمورد هر گویه با توجه به نظر متخصصین، محاسبه شد و در نهایت ۸۰ گویه باقی ماند که روی جامعه مورد نظر، اجرا شد. بر این اساس در قالب یک مطالعه پیمایشی، پرسشنامه بر روی یک گروه ۲۱۶ نفری از جامعه اماری دانشجویان دانشگاه‌های شهرستان خمینی شهر که به شیوه نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبی انتخاب شدند، اجرا شد. نتایج بدست آمده نشان داد که پایایی سیاهه کرامت نفس به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ و با شیوه باز آزمائی ۰/۷۴ و به روش دونیمه سازی معادل ۰/۷۰ محاسبه شد. روایی وابسته به ملاک سیاهه کرامت نفس نشان دهنده همبستگی مثبت و معنادار ۰/۷۳ سیاهه کرامت نفس با پرسشنامه استاندارد هوش اخلاقی بروبا بود. شاخص‌های کلی برازش مدل عاملی تبیین کرامت نفس نشان داد که کای اسکوارنسبی، مناسب و ۰/۲ < بود... به عبارت دیگر سیاهه کرامت نفس دارای روایی سازه معتبری است. در پایان نمرات استاندارد T محاسبه و جدول هنجار برای سیاهه کرامت نفس، تهیه شد. نتایج این ارزیابی نشان می‌دهد که سیاهه کرامت نفس دارای ویژگی‌های روان‌سنجی مطلوبی برای ارزیابی کرامت نفس در افراد می‌باشد.

کلمات کلیدی: سیاهه کرامت نفس، پرسشنامه هوش اخلاقی، روایی، پایایی.

مقدمه

عصر حاضر، زمان پیشرفت و دگرگونی دنیای پیرامونی انسان‌هاست و لازمه‌ی تکامل انسان، شناخت عمیق ماهیت انسانست. برای شناخت دقیق ماهیت انسان، ابتدا باید مشخص شود که انسان از چه ابعاد وجودی، بهره‌مند است، وی دارای چه رذایل و کرامت‌های انسانی است که وی را از دیگر موجودات مجزا می‌کند و نهایتاً این صفات و ویژگی‌ها وی را به کدام سمت می‌کشانند. با توجه به این نکته می‌توان اذعان کرد که شناخت متغیرهای درون‌روانی بسیار با اهمیت هستند که یکی از مهمترین این متغیرها مفهوم عزت نفس است. در نگاهی دقیق‌تر می‌توان عزت نفس را به عنوان یکی از ابعاد درون‌روانی و تاثیر گذار زندگی هر انسانی دانست. عزت نفس واژه‌ای است که در منابع اسلامی مترادف با کلمه کرامت نفس به کار می‌رود. متناظر با نیاز به عزت نفس در هرم مزلو، نیاز به کرامت نفس، عزت نفس و آزادگی اخلاقی را در هرم نیازهای معنوی در انسان می‌توان مطرح کرد. هرچند که کلمه کرامت نفس مفهومی دقیق‌تر و عمیق‌تر در خصوص مباحث درون‌روانی انسان را شامل می‌شود (شجاعی، ۱۳۸۶). کرامت از ریشه‌ی «کرم» گرفته شده و انسان صاحب کرامت، به معنای کسی است که دارای اخلاق و افعال پسندیده باشد (بهرز و نصری، ۱۳۹۴).

عزت نفس نوعی مفهوم "گرایش به ادراک خود به عنوان فردی که شایستگی رویارویی با چالش‌های مهم زندگی را دارد" تعریف می‌شود (براندن، ۱۹۹۴^۴، ترجمه قراچه‌داغی، ۱۳۸۲). عزت نفس از مهم‌ترین جنبه‌های فردی و اجتماعی است که دارای خاصیت نفوذ و سرایت‌کنندگی می‌باشد. عزت نفس نیروی تک‌ساختی نیست، بلکه حالتی چند جنبه‌ای و اثرپذیر و اثرگذار در وجود هر فردی است. این متغیر به آدمی

^۱ . کارشناس ارشد مشاوره دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمینی شهر (نویسنده مسئول)

Email: az.heydari52@gmail.com

^۲ . استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمینی شهر

Email: masood.dayarian@gmail.com

^۳ . استاد دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه اصفهان

Email: m.r.abedi@edu.ui.ac.ir

^۴ . Branden

آثار مثبتی نظیر آرامش، شادی، راحتی، سرزندگی، تعالی، خوش بینی می بخشد. نیاز به عزت نفس یا احترام به خود، یکی از نیازهای مهم روان شناختی و یکی از مهم ترین عوامل سلامت روانی در هر فرد می باشد (فعال، ۱۳۹۲) و در صورتی که به شیوه ی درست و واقع بینانه، ارضا شود، منجر به پیامدهای مثبت مانند اعتماد به نفس، ارزش مندی، احساس توانائی، قدرت، حس شایستگی و کفایت در زندگی فردی خواهد شد (اصغری پور و همکاران، ۱۳۹۱). عزت نفس در روان شناسی با سه کلمه هم معنی است که عبارتند از خودارزشمندی، احترام به خود و خود ارزیابی. عزت نفس را می توان مجموعه ی افکار، احساسات، عواطف و تجربه هایی تصور کرد که در فرایند زندگی اجتماعی شکل می گیرند. افرادی که عزت نفس بالایی دارند، دارای ویژگی هایی چون پختگی روانی، ثبات، واقع گرایی، آرامش، توانایی بالا در تحمل ناکامی و شکست می باشند (دارابی، ۱۳۹۴). فردی که عزت نفس پایین دارد و برای خود ارزش و احترامی قائل نیست، ممکن است دچار انزوا، گوشه گیری و یا پر خاشگری و رفتار ضد اجتماعی شود. (مکی آ و اسمیت، ۲۰۰۲). البته بعضی از روان شناسان اعتقاد دارند که اصطلاح «Self-Respect» بهتر است به جای «Self-Esteem» به کار رود (کریست جانسون، ۲۰۰۷). اصطلاح «Self-Respect» به معنی مناعت طبع، احترام به خود و حرمت نفس می باشد (داورپناه، ۱۳۸۹). با توجه به اهمیت مفهوم کرامت نفس در علوم روان شناختی و ضرورت درک و حس این مفهوم به وسیله ی اعماق وجود انسان که مانند محافظی، انسان را از بیماری های روانی حفظ می کند و از طرف دیگر غنی بودن منابع اسلامی از این مفهوم مهم روان شناختی، محقق این پژوهش را بر آن داشت که ابزاری با روائی و پایائی مناسب، برای این مفهوم بر اساس منابع اسلامی تهیه کند تا به این وسیله از لحاظ علمی و عملی، خلأ موجود در بخش روان شناسی اسلامی را با توجه به فرهنگ جامعه ی اسلامی، پر نماید و زمینه را برای درک هر چه بهتر مفهوم کرامت نفس فراهم نماید و انطباق دقیق تر و بیش تری با مفهوم "احترام به خود" داشته باشد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر یک پژوهش توصیفی از نوع آزمون سازی است. برای انجام این پژوهش ابتدا منابع اسلامی به منظور استخراج صفات مربوط به کرامت نفس، مورد بررسی قرار گرفت. سپس گویه هایی از این صفات استخراج شد و پرسشنامه اولیه تهیه شد و روائی محتوایی گویه ها، با نظر متخصصین دینی و روان شناسی مورد ارزیابی قرار گرفت. پس از آماده سازی پرسشنامه نهائی، برای بررسی روائی، پایائی و ویژگی های روان سنجی، پرسشنامه روی جامعه مورد نظر اجرا شد. در کل تعداد ۹۰ گویه طراحی شد که دارای طیف نمره گذاری لیکرتی پنج درجه ای ۱ تا ۵ بود. جامعه آماری در این پژوهش شامل کلیه دانشجویان دانشگاه های شهرستان خمینی شهر در ترم اول تحصیلی سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۵ بود که شامل ۲۱۶ نفر از دانشجویان بود که با استفاده از فرمول حجم نمونه کوکران و محاسبه انحراف معیار ۰/۷۶٪ و خطای ۰/۱۰۲٪ تعیین شد. لازم به ذکر است که در ابتدا پژوهش، ۱۵ نفر از جامعه به صورت در دسترس برای بررسی قابل فهم بودن پرسشنامه انتخاب گردید و سپس مراحل آماری که چند مرحله داشت انجام شد. مراحل آماری به گونه ای بود که تعداد ۲۱۶ نفر از دانشجویان به شیوه طبقه ای نسبی انتخاب شده و سپس نمونه ای شامل ۴۰ نفر از دانشجویان دانشگاه های شهرستان خمینی شهر به شیوه در دسترس جهت ارزیابی پایائی اولیه پرسشنامه انتخاب شدند. پس از تعیین روائی محتوایی و پایائی اولیه، آزمون روی نمونه ۲۱۶ نفری اجرا شد. در مرحله بعد، برای تعیین پایائی به روش باز آزمائی، نمونه ای شامل ۵۳ نفر از دانشجویان دانشگاه های شهرستان خمینی شهر، به شیوه نمونه گیری تصادفی انتخاب و به فاصله سه هفته، مجدداً مورد ارزیابی قرار گرفتند. در مرحله بعدی برای سنجش روائی ملاکی پرسشنامه کرامت نفس با پرسشنامه استاندارد هوش اخلاقی بروبا، مجدداً بر روی ۵۳ نفر به صورت تصادفی اجرا و مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفت. همچنین مقدار ۰/۸۹ برای آلفای کرونباخ پرسشنامه کرامت نفس بدست آمد. به طور خلاصه مراحل این پژوهش به شرح زیر بوده است.

۱- بررسی و مطالعه ی منابع اسلامی جهت استخراج ویژگی های افراد دارای صفت کرامت نفس (لازم به ذکر است احادیث موجود در مورد کرامت نفس که در کتاب میزان الحکمه و کتب موجود در نرم افزار جامع الاحادیث، بیان شده، مورد بررسی قرار گرفتند.

۲- طراحی گویه های مربوط به ویژگی های افراد دارای صفت کرامت نفس.

۳- تدوین فرم اولیه پرسشنامه کرامت نفس بر اساس منابع اسلامی

۴- ارزیابی روائی محتوایی

^۱Self-esteem

^۲Self-worth

^۳Makie

^۴Smith

دومین کنگره بین‌المللی علوم اسلامی، علوم انسانی

دی ماه ۱۳۹۹ - تهران

در پایان پژوهش نهایتاً تحلیل آماری این پرسشنامه با استفاده از نرم‌افزار SPSS23 و AMOS23 انجام شد. در این زمینه در فرآیند هنجاریابی، از ضریب آلفای کرونباخ برای محاسبه‌ی پایایی و همچنین از ضریب همبستگی پیرسون برای تعیین پایایی به شیوه‌ی آزمون باز آزمون و برای محاسبه روایی از روش تعیین روایی وابسته به ملاک و به منظور تأمین اعتبار سازه‌ای این پرسشنامه از روش تحلیل عاملی به شیوه‌ی اکتشافی و مجموعه آزمون‌های زیرمجموعه آن استفاده شد. همچنین برای تعیین مدل عاملی از چرخش واریماکس در نرم‌افزار AMOS استفاده شد و در پایان نمرات استاندارد Z و T نیز محاسبه گردید. لازم به ذکر است که پرسشنامه استاندارد هوش اخلاقی بروبا برای تعیین روایی همزمان در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفت که روایی و پایایی آن به شرح ذیل می‌باشد.

پرسشنامه هوش اخلاقی: این پرسشنامه توسط بروبا ساخته شد. دارای ۴۰ گویه و ۱۰ مؤلفه است. هریک از مؤلفه‌ها دارای ۴ گویه می‌باشد. نمره‌گذاری آن از یک تا پنج براساس طیف لیکرت در قالب پاسخ‌گویی به گزینه‌های هرگز تا همیشه صورت می‌گیرد. نمره‌ی کلی بین ۴۰ تا ۲۰۰ است. روایی و پایایی این پرسشنامه در پژوهش آراسته و همکاران (۱۳۸۹) مورد تأیید قرار گرفته است و مقدار آلفای کرونباخ برای آن ۰/۸۵ گزارش شده است.

یافته‌های پژوهشی:

سوال اول تحقیق: روایی محتوایی سیاهه‌ی کرامت نفس چگونه است؟

براساس نظر ۱۲ نفر از کارشناسان روانشناسی و متخصصان دینی ضریب روایی محتوایی (CVR) به شرح جدول (۳) محاسبه شد. محاسبه‌ی ضریب روایی محتوایی هر گویه بدین صورت است که تعداد کارشناسانی که یک گویه را نامناسب تشخیص داده‌اند، از تعداد متخصصانی که یک گویه را مناسب تشخیص داده‌اند، کم شده و نتیجه بر تعداد کل پاسخ‌های داده شده به همان گویه، تقسیم می‌شود.

جدول (۳) ضرایب شاخص روایی محتوایی (CVR) گویه‌های پرسشنامه اولیه

ردیف	سؤالات مربوط به هر مؤلفه	مناسب	ناحده مناسب	نامناسب	ضریب لاوشه
۱	احترام گذاشتن به دیگران را احترام به خودم می‌دانم.	۸	۴	۰	۰/۶۶
۲	در انجام کارها هم به نتایج دنیوی و هم به جزای آخرتی آن‌ها می‌اندیشم.	۱۲	۰	۰	۱
۳	باور دارم خداوند ناظر بر اعمال من است.	۶	۱	۵	۰/۱
۴	نیکی کردن به دیگران را وظیفه‌ی خود می‌دانم.	۱۱	۱	۰	۰/۹
۵	تجملات دنیایی از نظر من کوچک و بی‌مقدار هستند.	۱۰	۱	۱	۰/۷۵
۶	جمع کردن مال دنیا بیشتر از انفاق آن مال برای من اهمیت دارد.	۹	۲	۱	۰/۶۶
۷	آن چه را که برای خودم می‌پسندم، برای دیگران هم همان را می‌پسندم.	۱۲	۰	۰	۱
۸	هر چقدر که دیگران به من خوبی کنند، من فکر می‌کنم این کار وظیفه‌ی آن‌هاست.	۵	۵	۲	۰/۲۵
۹	برای خواهش‌های نفسانی خود ارزشی قائل نیستم.	۹	۲	۱	۰/۶۶
۱۰	به نظر من خساست یکی از بدترین ویژگی‌های افراد می‌باشد.	۹	۲	۱	۰/۶۶
۱۱	در عین حال که تلاش خود را انجام می‌دهم، باور دارم که آنچه خدا برایم مقدر کرده، بهترین است.	۱۰	۱	۱	۰/۷۵
۱۲	مال و دارایی خود را نشانه افتخار و ارزش می‌دانم.	۹	۳	۰	۰/۷۵
۱۳	در صورتیکه صاحب مقامی شوم، مردم در نظرم خوار و بی‌ارزش می‌شوند.	۹	۲	۱	۰/۶۶
۱۴	به نظر من، شرم و حیای درونی انسان مانع انجام بسیاری از رفتارهای ناپسند او می‌شود.	۱۰	۲	۰	۰/۸۳
۱۵	خودم را در سختی‌ها و مشکلات مردم شریک می‌دانم.	۸	۴	۰	۰/۶۶
۱۶	اگر بخشش خود را از کسی دریغ کنم، احساس می‌کنم کار ناپسندی انجام داده‌ام.	۱۰	۱	۱	۰/۷۰
۱۷	از التماس کردن دیگران به خودم لذت می‌برم.	۹	۲	۱	۰/۶۶

دومین کنگره بین‌المللی علوم اسلامی، علوم انسانی

دی ماه ۱۳۹۹ - تهران

ردیف	سؤالات مربوط به هر مؤلفه	مناسب	تأیدی مناسب	نامناسب	ضریب لاوشه
۱۸	اطرافیانم از سودرسانی من به خودشان قطع امید کرده‌اند.	۶	۱	۵	۰/۱
۱۹	اگر به کسی کمکی بکنم، آن شخص در نظر من بی ارزش می شود.	۸	۴	۰	۰/۶۶
۲۰	من از غذا خوردن احساس لذت بیش‌تری می‌کنم تا غذا دادن به دیگران.	۹	۳	۰	۰/۷۵
۲۱	وقتی با کسی اختلافی پیدا کنم، کینه او را به دل می‌گیرم.	۱۰	۱	۱	۰/۷
۲۲	هنگامیکه به کسی بخششی کنم، احساس بدی نسبت به او پیدا می‌کنم.	۱۰	۲	۱	۰/۷۵
۲۳	نسبت به پذیرش خواری و ذلت تنفر دارم.	۹	۲	۱	۰/۶۶
۲۴	ویژگی‌های اخلاقی مثبتی که درون من وجود دارد، نسبت به دارایی‌ها و اموالی که دارم، بیش‌تر به من احساس شادمانی و نشاط می‌دهد.	۱۰	۲	۰	۰/۸۳
۲۵	اطرافیانم در معاشرت با من احساس امنیت می‌کنند.	۸	۴	۰	۰/۶۶
۲۶	از مشاهده درد و رنج دیگران احساس ناراحتی نمی‌کنم.	۱۰	۲	۰	۰/۸۳
۲۷	چنانچه کسی به من اعتماد کند، تا پایان راه او را همراهی می‌کنم.	۸	۴	۰	۰/۶۶
۲۸	در مشکلات و فراز و نشیب‌های زندگی انسان صبوری هستم.	۱۰	۲	۰	۰/۸۳
۲۹	اگر از وقت خود استفاده‌ی درستی نکنم، ناراحت و متأثر می‌شوم.	۹	۳	۰	۰/۷۵
۳۰	در صورتیکه شخصی در مورد من خطایی مرتکب شود، خطای او را تحمل می‌کنم.	۱۰	۲	۰	۰/۸۳
۳۱	همه‌ی توان خود را در جهت رسیدن به اهدافم به کار می‌برم.	۹	۳	۰	۰/۷۵
۳۲	اگر از وطن خود دور شوم، برای بازگشت به وطنم اشتیاق دارم.	۹	۲	۱	۰/۶۶
۳۳	موقع عصبانیت خشم خود را کنترل می‌کنم.	۱۲	۰	۰	۱
۳۴	موقعی که از خطای دیگران گذشت کنم، احساس موفقیت می‌کنم.	۹	۳	۰	۰/۷۵
۳۵	با زیردستانم مهربان هستم.	۱۰	۲	۰	۰/۸۳
۳۶	وقتی به دیگران نیازمند می‌شوم، از آنها انتظار کمک ندارم.	۹	۲	۱	۰/۶۶
۳۷	وقتی خطایی از دوست من سر بزنم، من به دنبال پیدا کردن عذری برای او هستم.	۸	۴	۰	۰/۶۶
۳۸	در حد توانم از انجام هیچ کمکی به دیگران دریغ نمی‌کنم.	۱۱	۱	۰	۰/۹۲
۳۹	به خاطر حفظ آبروی خود، حاضر از مال و دارائیم بگذرم.	۱۱	۱	۰	۰/۹۲
۴۰	بدون آن‌که در مورد کاری فکر کنم، آن کار را انجام می‌دهم.	۶	۴	۲	۰/۳۳
۴۱	هر گاه کار خوبی در حق دیگران انجام دهم، همواره در نظرم می‌ماند.	۱۰	۲	۰	۰/۸۳
۴۲	وقتی کسی را می‌بینم که به کمک نیاز دارد، قبل از اینکه از من درخواست کمک کند، برای برطرف کردن نیاز او پیش قدم می‌شوم.	۱۲	۰	۰	۱
۴۳	به خویشاوندانم رسیدگی می‌کنم.	۱۲	۰	۰	۱
۴۴	در هنگام هجوم دشمن، هر چه را که دارم تسلیم می‌کنم تا جان خود را نجات دهم.	۱۰	۰	۲	۰/۶۶
۴۵	نسبت به عهد و پیمانی که برگردن من است وفادار هستم.	۱۲	۰	۰	۱
۴۶	در بین اطرافیانم به انسان خوش برخورد و خوش‌رویی معروفم.	۱۱	۱	۰	۰/۹۲
۴۷	حتی وقتی خودم هم نیاز دارم، باز هم به دیگران بخشش می‌کنم.	۱۰	۲	۰	۰/۸۳
۴۸	در مورد همه‌ی مسائلی که می‌شنوم اظهارنظر می‌کنم.	۸	۲	۲	۰/۵
۴۹	در صورتیکه اطرافیانم به من احترام بگذارند، این احترام باعث بهتر شدن رفتار من می‌شود.	۱۰	۰	۲	۰/۶۶
۵۰	چنانچه صاحب قدرتی شوم که بتوانم انتقام خود را از کسانی که به من بدی کرده‌اند	۱۱	۱	۰	۰/۹۲

دومین کنگره بین‌المللی علوم اسلامی، علوم انسانی

دی ماه ۱۳۹۹ - تهران

ردیف	سؤالات مربوط به هر مؤلفه	مناسب	تأیدی مناسب	نامناسب	ضریب لاوشه
	بگیرم، نسبت به آنان گذشت می‌کنم.				
۵۱	نسبت به همسایه‌های خود احساس مسئولیت می‌کنم.	۱۱	۰	۱	۰/۸۳
۵۲	در رفتار با دیگران خودم را به زحمت و تکلف نمی‌اندازم.	۸	۱	۳	۰/۴۱
۵۳	نمی‌توانم نسبت به گرفتاری دیگران بی‌تفاوت باشم.	۱۱	۱	۰	۰/۹۲
۵۴	هرگاه دوستم به من هدیه‌ای بدهد، آن هدیه را قبول می‌کنم.	۱۰	۲	۰	۰/۸۳
۵۵	هنگامیکه به دیگران نیاز پیدا می‌کنم، آن قدر اصرار می‌کنم که آن‌ها را مجبور به کمک کردن کنم.	۱۰	۱	۱	۰/۷
۵۶	مواقعی که به دیگران نیکی می‌کنم، احساس موفقیت می‌کنم.	۱۰	۲	۰	۰/۸۳
۵۷	از کارهایی که دین من برای من حرام دانسته، دوری می‌کنم.	۵	۵	۲	۰/۲۵
۵۸	وقتی با دیگران اختلافی پیدا کنم، به آن‌ها توهین می‌کنم.	۱۰	۱	۱	۰/۷
۵۹	از انجام کارهای زشت و ناپسند دوری می‌کنم.	۹	۳	۰	۰/۷۵
۶۰	موقعیکه به دیگران نیکی می‌کنم، باز هم به دنبال نیکی کردن بیش‌تر به آن‌ها هستم.	۱۱	۱	۰	۰/۹۲
۶۱	در صورتیکه به مقام و قدرتی برسم، نقاط ضعف اخلاقی من، آشکار خواهد شد.	۹	۲	۱	۰/۶۶
۶۲	برای دیگران خیر خواهی می‌کنم.	۱۲	۰	۰	۱
۶۳	وقتی خواسته‌ای دارم که مربوط به امیال نفسانی من است، در آن لحظه خودم را کنترل می‌کنم، تا بتوانم آن خواسته را از راه صحیح برآورده کنم.	۱۰	۱	۱	۰/۷۵
۶۴	کمک‌های دیگران به خودم را فراموش می‌کنم.	۱۱	۱	۰	۰/۹۲
۶۵	در صورتیکه کسی به من بدی کند، در انتقام گرفتن از او عجله نمی‌کنم.	۶	۴	۲	۰/۳۳
۶۶	در رفتار با دیگران رو راست هستم.	۱۰	۲	۰	۰/۸۳
۶۷	حتی اگر دوست من اهل بخشش به من نباشد، من باز هم به او بخشش می‌کنم.	۱۲	۰	۰	۱
۶۸	در نگه داشتن رابطه دوستی با دوستان قدیمی‌ام کوشا هستم.	۱۱	۱	۰	۰/۹۲
۶۹	در جلساتی که یاد خدا برده می‌شود، زیاد شرکت می‌کنم.	۱۰	۱	۱	۰/۷۵
۷۰	اطرافیانم من را انسان شجاعی می‌دانند.	۱۰	۲	۰	۰/۸۳
۷۱	از دروغ گفتن پرهیز می‌کنم.	۱۲	۰	۰	۱
۷۲	اگر به خاطر انجام خطایی کسی را تهدید کرده باشم، از به انجام رساندن تهدید خود صرف‌نظر می‌کنم.	۹	۳	۰	۰/۷۵
۷۳	وقتی دوست من رابطه‌اش را با من قطع کند، من رابطه‌ام را با او قطع نمی‌کنم.	۱۱	۱	۰	۰/۹۲
۷۴	پاسخ بدی‌های دیگران را با خوبی می‌دهم.	۱۲	۰	۰	۱
۷۵	سعی می‌کنم با انجام کارهای خوب در دنیا، ترازوی اعمال خود را در آخرت سنگین کنم.	۶	۱	۵	۰/۱
۷۶	در برابر اشتباهات دیگران خود را به بی‌خبری می‌زنم.	۱۱	۱	۰	۰/۹۲
۷۷	اگر به کسی وعده‌ای بدهم در کوتاهترین زمان به وعده‌ام وفا می‌کنم.	۱۲	۰	۰	۱
۷۸	از هم‌نشینی با انسان‌های پست و فرومایه پرهیز می‌کنم.	۱۰	۱	۱	۰/۷۵
۷۹	از خوبی و لطف اندک دیگران در حق خودم سپاسگزاری می‌کنم.	۱۰	۲	۰	۰/۸۳
۸۰	از نعمت‌هایی که خداوند به من داده، در راه درست استفاده می‌کنم.	۹	۳	۰	۰/۷۵
۸۱	با اطرافیانم بداخلاقی می‌کنم.	۹	۲	۱	۰/۶۶

دومین کنگره بین‌المللی علوم اسلامی، علوم انسانی

دی ماه ۱۳۹۹ - تهران

ردیف	سؤالات مربوط به هر مؤلفه	مناسب	تأیدی مناسب	نامناسب	ضریب لاوشه
۸۲	نمی‌توانم نسبت به ظلم و بی‌عدالتی بی‌تفاوت باشم.	۱۰	۱	۱	۰/۷۵
۸۳	اگر کار ناپسندی انجام دهم، از ادامه دادن آن صرف‌نظر می‌کنم.	۸	۲	۲	۰/۵
۸۴	به نحو شایسته‌ای از مهمان خود پذیرایی می‌کنم.	۱۱	۱	۰	۰/۹۲
۸۵	سعی می‌کنم از کمترین امکانات زندگی، بیش‌ترین استفاده را بکنم.	۱۰	۲	۰	۰/۸۳
۸۶	در صورتیکه خطایی از دیگران سر بزنند، در کوتاهترین زمان، آنها را می‌بخشم.	۱۲	۰	۰	۱
۸۷	بدون هیچ‌گونه چشمداشتی در حق دیگران، خوبی می‌کنم.	۱۰	۱	۱	۰/۷۵
۸۸	انجام کارهای دشوار برای من دلپذیر است.	۱۰	۱	۱	۰/۷۵
۸۹	هنگامیکه کار خوب دیگران را به خوبی جواب نمی‌دهم، احساس خوشحالی می‌کنم.	۷	۲	۳	۰/۳۳
۹۰	وظایف خود را به صورت درست و شایسته‌ای انجام می‌دهم.	۱۰	۲	۰	۰/۸۳

همانطور که در جدول ۴-۷ مشاهده می‌شود، تعداد ۹۰ گویه طراحی شد که تعداد ۸۰ گویه توسط کارشناسان مورد تأیید قرار گرفت. به این صورت که تعداد ۸۰ گویه دارای ضریب محتوایی مطلوب (بالاتر از ۰/۶۲) بود. در نتیجه پرسش‌نامه با ۸۰ گویه دارای روایی محتوایی مطلوب تهیه شد. همچنین می‌توان گفت از نظر متخصصین سیاهه کرامت نفس دارای قابلیت فهم نیز بوده است.

سوال دوم تحقیق: روایی وابسته به ملاک سیاهه ی کرامت نفس چگونه است؟

جدول (۴) همبستگی کرامت نفس و هوش اخلاقی

متغیر	هوش اخلاقی
کرامت نفس	۰/۷۳۳
سطح معنی داری	۰/۰۰۰

با توجه به جدول (۴) همبستگی پیرسون بین دو متغیر کرامت نفس و هوش اخلاقی نشان می‌دهد شدت رابطه ۰/۷۳۳ است که همبستگی زیاد بین دو متغیر را نشان می‌دهد. این میزان همبستگی در سطح ۰/۰۰۰ معنی دار بوده است و با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت بین دو متغیر همبستگی وجود دارد. همچنین می‌توان گفت روایی وابسته به ملاک تأیید شده است.

سوال سوم تحقیق: روایی سازه سیاهه کرامت نفس چگونه است؟

جهت پاسخ به سوال فوق تحلیل عاملی اجرا شده است و با استفاده از AMOS مدل عاملی مرتبه اول کرامت نفس به طور مستقل ارزیابی شده است.

تحلیل عاملی ابزار اندازه‌گیری:

برای تحلیل عاملی از روش مولفه‌های اصلی و تحلیل عاملی اکتشافی و از چرخش واریمکس استفاده شده است. جدول خروجی زیر نشان می‌دهد میزان KMO و ضریب کرویت بارلت گویای قابلیت ماده‌های مقیاس برای انجام تحلیل عاملی است.

جدول (۵) خلاصه نتایج تحلیل عاملی

شاخص	میزان
KMO	۰/۷۲۸
آزمون کرویت بارلت	۶۸۳۰/۶۲
درجه آزادی	۳۱۶۰
سطح معناداری	۰/۰۰۰

با توجه به جدول (۵) برای شاخص KMO مقدار ۰/۷۲۸ بدست آمد که مقدار بسیار مناسبی است. آزمون بارلت نشان می‌دهد آیا ماتریس همبستگی شناخته شده برای یافتن مدل عاملی مناسب است یا خیر. به عبارت دیگر از داده‌ها می‌توان عامل یا عامل‌هایی یافت یا خیر. آزمون

دومین کنگره بین‌المللی علوم اسلامی، علوم انسانی

دی ماه ۱۳۹۹ - تهران

بارتلت فرضیه صفری را اندازه می‌گیرد که بر مبنای آن همبستگی بین متغیرها برای تحلیل عاملی وجود ندارد. سطح معنی داری محاسبه شده نشان دهنده رد این فرضیه صفر است.

جدول (۶) تحلیل عاملی اکتشافی سیاهه ی کرامت نفس

عامل	ارزش ویژه اولیه			مجموع مجذورات استخراج شده		
	کل	درصد واریانس	درصد تراکمی	کل	درصد واریانس	درصد تراکمی
۱	۱۱/۵۷۵	۱۴/۴۶۹	۱۴/۴۶۹	۱۱/۵۷۵	۱۴/۴۶۹	۱۴/۴۶۹
۲	۳/۸۶۱	۴/۸۲۶	۱۹/۲۹۵	۳/۸۶۱	۴/۸۲۶	۱۹/۲۹۵
۳	۳/۰۴۳	۳/۸۰۳	۲۳/۰۹۸	۳/۰۴۳	۳/۸۰۳	۲۳/۰۹۸
۴	۲/۷۲۷	۳/۴۰۸	۲۶/۵۰۷	۲/۷۲۷	۳/۴۰۸	۲۶/۵۰۷
۵	۲/۴۸۶	۳/۱۰۸	۲۹/۶۱۴	۲/۴۸۶	۳/۱۰۸	۲۹/۶۱۴
۶	۲/۳۴۱	۲/۹۲۷	۳۲/۵۴۱	۲/۳۴۱	۲/۹۲۷	۳۲/۵۴۱
۷	۲/۱۹۸	۲/۷۴۸	۳۵/۲۸۹	۲/۱۹۸	۲/۷۴۸	۳۵/۲۸۹
۸	۲/۱۳۲	۲/۶۶۵	۳۷/۹۵۴	۲/۱۳۲	۲/۶۶۵	۳۷/۹۵۴
۹	۲/۰۵۹	۲/۵۷۴	۴۰/۵۲۸	۲/۰۵۹	۲/۵۷۴	۴۰/۵۲۸
۱۰	۱/۸۶۹	۲/۳۳۶	۴۲/۸۶۴	۱/۸۶۹	۲/۳۳۶	۴۲/۸۶۴
۱۱	۱/۷۷۰	۲/۲۱۳	۴۵/۰۷۶	۱/۷۷۰	۲/۲۱۳	۴۵/۰۷۶
۱۲	۱/۶۸۱	۲/۱۰۲	۴۷/۱۷۸	۱/۶۸۱	۲/۱۰۲	۴۷/۱۷۸
۱۳	۱/۵۵۷	۱/۹۴۶	۴۹/۱۲۴	۱/۵۵۷	۱/۹۴۶	۴۹/۱۲۴
۱۴	۱/۵۲۰	۱/۹۰۰	۵۱/۰۲۴	۱/۵۲۰	۱/۹۰۰	۵۱/۰۲۴
۱۵	۱/۴۷۴	۱/۸۴۳	۵۲/۸۶۷	۱/۴۷۴	۱/۸۴۳	۵۲/۸۶۷
۱۶	۱/۴۰۴	۱/۷۵۶	۵۴/۶۲۲	۱/۴۰۴	۱/۷۵۶	۵۴/۶۲۲
۱۷	۱/۳۲۹	۱/۶۶۱	۵۶/۲۸۳	۱/۳۲۹	۱/۶۶۱	۵۶/۲۸۳
۱۸	۱/۲۹۵	۱/۶۱۹	۵۷/۹۰۲	۱/۲۹۵	۱/۶۱۹	۵۷/۹۰۲
۱۹	۱/۲۷۱	۱/۵۸۹	۵۹/۴۹۱	۱/۲۷۱	۱/۵۸۹	۵۹/۴۹۱
۲۰	۱/۲۴۷	۱/۵۵۹	۶۱/۰۵۰	۱/۲۴۷	۱/۵۵۹	۶۱/۰۵۰
۲۱	۱/۱۶۳	۱/۴۵۳	۶۲/۵۰۳	۱/۱۶۳	۱/۴۵۳	۶۲/۵۰۳
۲۲	۱/۱۳۱	۱/۴۱۳	۶۳/۹۱۷	۱/۱۳۱	۱/۴۱۳	۶۳/۹۱۷
۲۳	۱/۰۹۲	۱/۳۶۵	۶۵/۲۸۲	۱/۰۹۲	۱/۳۶۵	۶۵/۲۸۲
۲۴	۱/۰۶۹	۱/۳۳۷	۶۶/۶۱۸	۱/۰۶۹	۱/۳۳۷	۶۶/۶۱۸
۲۵	۱/۰۳۶	۱/۲۹۵	۶۷/۹۱۴	۱/۰۳۶	۱/۲۹۵	۶۷/۹۱۴
۲۶	۱/۰۰۸	۱/۲۶۰	۶۹/۱۷۴	۱/۰۰۸	۱/۲۶۰	۶۹/۱۷۴
۲۷	-۰/۹۴۷	۱/۱۸۴	۷۰/۳۵۸	-۰/۹۴۷	۱/۱۸۴	۷۰/۳۵۸
۲۸	-۰/۹۳۳	۱/۱۶۶	۷۱/۵۲۴	-۰/۹۳۳	۱/۱۶۶	۷۱/۵۲۴

جدول (۶) نشان می‌دهد که ۲۶ مولفه پرسشنامه مجموعاً ۶۹/۱۷ درصد از واریانس متغیرها را تبیین می‌کند. بعد اول به تنهایی ۱۴/۴ درصد از واریانس یا تغییر پذیری متغیرها را تبیین می‌کند. این بعد مهمترین بعد ابزار اندازه‌گیری است سایر ابعاد هر کدام گرچه میزان تبیین متغیرها را توضیح داده‌اند اما به نسبت بعد اول سهم کمتری داشته‌اند. به عبارت ساده‌تر گرچه ابزار اندازه‌گیری ابعاد دیگری دارد اما یک بعد اساسی دارد. جدول (۷) میزان بار عاملی هر کدام از ابعاد پرسشنامه را بیان می‌کند.

دومین کنگره بین‌المللی علوم اسلامی، علوم انسانی

دی ماه ۱۳۹۹ - تهران

جدول (۷) سوالات و بارهای عاملی ابعاد پرسشنامه

سوال و بار عاملی		سوال و بار عاملی		سوال و بار عاملی		سوال و بار عاملی		سوال و بار عاملی		سوال و بار عاملی		عامل یا مولفه
s42	۰/۴۰۳	s36	۰/۴۲۷	s33	۰/۴۶۹	s72	۰/۴۹۱	s44	۰/۵۳۱	s73	۰/۶۱۶	عامل یا مولفه ۱
s28	۰/۴۰۱	s31	۰/۴۲۱	s77	۰/۴۶۱	s13	۰/۴۹۱	s67	۰/۵۰۶	S80	۰/۶۰۰	
		s6	۰/۴۲۱	s40	۰/۴۵۹	s32	۰/۴۸۸	s78	۰/۵۰۲	s3	۰/۵۷۰	
		s20	۰/۴۱۲	s53	۰/۴۵۳	s69	۰/۴۸۳	s51	۰/۴۹۸	s60	۰/۵۶۹	
		s16	۰/۴۰۷	s25	۰/۴۴۹	s2	۰/۴۷۹	s38	۰/۴۹۶	s74	۰/۵۶۳	
		s57	۰/۴۰۴	s64	۰/۴۴۶	s79	۰/۴۷۱	s56	۰/۴۹۴	s47	۰/۵۵۲	
				s15	۰/۴۱۱	s43	۰/۴۱۴	s45	۰/۴۶۳	s11	۰/۴۷۳	عامل یا مولفه ۲
								s41	۰/۴۰۲	s48	۰/۴۰۶	عامل یا مولفه ۳

در جدول (۷) تعداد مولفه‌های اساسی ابزار اندازه‌گیری و بارهای عاملی به ترتیب از زیاد به کم مرتب شده است. بارهای عاملی کمتر از ۰/۴ نیز حذف شده‌اند. با توجه به یافته‌های جدول بالا مشاهده می‌شود که برای بعد اول بزرگترین بار عاملی مربوط به سوال ۷۳ است با بار عاملی ۰/۶۱۶ و به ترتیب به شکل ستونی ادامه می‌یابد تا کوچکترین بار عاملی این مولفه که سوال ۲۸ با بار عاملی ۰/۴۰۱ است. همچنین مولفه دوم شامل سوالات ۱۱ و ۴۵ و ۴۳ و ۱۵ است که به ترتیب بارهای عاملی در جدول قابل مشاهده است. دو سوال ۴۸ و ۴۱ نیز مربوط به مولفه یا عامل سوم هستند و بار عاملی آنها بیشتر از ۰/۴ است. با توجه به نتایج به دست آمده از تحلیل عاملی تعداد ۳۲ سؤال که بیشترین واریانس را تبیین می‌کردند و مربوط به بعد یا عامل اول بودند انتخاب شدند. به نظر می‌رسد به جای ۸۰ سوال که تنها یک بعد را اندازه‌گیری می‌کند ۳۲ سوال اساسی این ابزار می‌تواند همان عامل را اندازه‌گیری نماید. مبنای انتخاب این ۳۲ سوال با توجه به نتایج حاصل از تحلیل عاملی، سوالاتی که بارعاملی بیش از ۰/۴ داشته‌اند و همگی مربوط به عامل اساسی و مهم اول بوده انتخاب شده‌اند. در جدول (۸) محتوای این ۳۲ سوال به ترتیب بار عاملی که داشته‌اند مشخص شده است.

جدول (۸) محتوای ۳۲ عاملی پژوهش

سوال	ماده مقیاس	سوال	ماده مقیاس
۷۳	از نعمت‌هایی که خداوند به من داده، در راه درست استفاده می‌کنم.	۲	در انجام کارها هم به نتایج دنیوی و هم به جزای آخرتی آنها می‌اندیشم.
۸۰	بدون هیچگونه چشم‌داشتی در حق دیگران خوبی می‌کنم.	۷۹	در صورتیکه خطایی از دیگران سربرزند، در کوتاهترین زمان آنها را می‌بخشم.
۳	نیکی کردن به دیگران را وظیفه‌ی خود می‌دانم.	۳۳	موقعی که از خطای دیگران گذشت کنم، احساس موفقیت می‌کنم.
۶۰	حتی اگر دوست من اهل بخشش به من نباشد، من باز هم به او بخشش می‌کنم.	۷۷	به نحو شایسته‌ای از مهمان خود پذیرایی می‌کنم.
۷۴	وظایف خود را به صورت درست و شایسته‌ای انجام می‌دهم.	۴۰	به خویشاوندانم رسیدگی می‌کنم.
۴۷	نمی‌توانم نسبت به گرفتاری دیگران بی‌تفاوت باشم.	۵۳	موقعیکه به دیگران نیکی می‌کنم احساس موفقیت می‌کنم.
۴۴	حتی وقتی خودم هم نیاز دارم، باز هم به دیگران بخشش می‌کنم.	۲۵	چنانچه کسی به من اعتماد کند، تا پایان راه او را همراهی می‌کنم.
۶۷	پاسخ بدی‌های دیگران را با خوبی می‌دهم.	۶۴	از دروغ گفتن پرهیز می‌کنم.

دومین کنگره بین‌المللی علوم اسلامی، علوم انسانی

دی ماه ۱۳۹۹ - تهران

۷۸	سعی می‌کنم از کمترین امکانات زندگیم، بیشترین استفاده را بکنم.	۳۶	در حد توانم از انجام هیچ کمکی به دیگران دریغ نمی‌کنم.
۵۱	وقتی به دیگران نیکی می‌کنم، باز هم به دنبال نیکی کردن بیشتر به آن‌ها هستم.	۳۱	موقع عصبانیت، خشم خود را کنترل می‌کنم.
۳۸	وقتی کسی را می‌بینم که به کمک نیاز دارد، قبل از اینکه از من درخواست کمک کند، برای برطرف کردن نیاز او پیش قدم می‌شوم.	۶	آنچه را که برای خودم می‌پسندم، برای دیگران هم همان را می‌پسندم.
۵۶	برای دیگران خیرخواهی می‌کنم.	۲۰	وقتی با کسی اختلافی پیدا کنم، کینه‌ی او را به دل می‌گیرم.
۷۲	از خوبی و لطف اندک دیگران در حق خودم، سپاسگزاری می‌کنم.	۱۶	من از غذا خوردن احساس لذت بیشتری می‌کنم تا غذا دادن به دیگران.
۱۳	خودم را در سختی‌ها و مشکلات مردم، شریک می‌دانم.	۵۷	وقتی خواسته‌ای دارم که مربوط به امیال نفسانی من است، در آن لحظه خودم را کنترل می‌کنم تا بتوانم آن خواسته را از راه صحیح برآورده کنم.
۳۲	موقعی که از خطای دیگران گذشت کنم، احساس موفقیت می‌کنم.	۴۲	نسبت به عهد و پیمانی که بر گردن من است، وفادار هستم.
۶۹	اگر به کسی وعده‌ای بدهم، در کوتاهترین زمان، به وعده‌ام وفا می‌کنم.	۲۸	در صورتیکه شخصی در مورد من خطایی مرتکب شود، خطای او را تحمل می‌کنم.

مطابق جدول (۸) سوال ۷۳ (از نعمت‌هایی که خداوند به من داده، در راه درست استفاده می‌کنم) بیشترین بار عاملی را با مولفه اول داشته و جزء سوالات انتخاب شده در فرم ۳۲ سوالاتی کرامت نفس است و پس از آن سوال ۸۰ (بدون هیچگونه چشمداشتی در حق دیگران، خوبی می‌کنم) قرار دارد. سایر موارد در جدول مشاهده می‌شود. آخرین سوال این فرم سوال ۲۸ (در صورتیکه شخصی در مورد من خطایی مرتکب شود، خطای او را تحمل می‌کنم) است. جهت اطمینان از نتایج فرم ۳۲ سوالاتی هنجاریابی شده یک بار دیگر تحلیل عاملی اجرا پس از انتخاب این داده‌ها دوباره تحلیل عاملی اجرا شد. نتایج به شرح زیر است:

جدول (۹) خلاصه نتایج تحلیل عاملی برای فرم ۳۲ سوالاتی

شاخص	میزان
KMO	۰/۸۵۶
آزمون کروییت بارتلت	۲۰۷۲/۵۸
درجه آزادی	۴۹۶
سطح معنی داری	۰/۰۰۰

بر اساس جدول (۹) برای شاخص KMO مقدار ۰/۸۵۶ بدست آمد که مقدار بسیار مناسبی است. در ادامه جدول (۱۰) میزان تحلیل عاملی اکتشافی سیاهه کرامت نفس را نشان می‌دهد.

جدول (۱۰) تحلیل عاملی اکتشافی سیاهه ی ۳۲ سوالاتی کرامت نفس

عامل	ارزش ویژه اولیه			مجموع مجذورات استخراج شده		
	کل	درصد واریانس	درصد تراکمی	کل	درصد واریانس	درصد تراکمی
۱	۸/۰۱۱	۲۵/۰۳۴	۲۵/۰۳۴	۸/۰۱۱	۲۵/۰۳۴	۲۵/۰۳۴
۲	۱/۹۶۳	۶/۱۳۵	۳۱/۱۶۹			
۳	۱/۷۲۴	۵/۳۸۷	۳۶/۵۵۶			
۴	۱/۳۶۸	۴/۲۷۴	۴۰/۸۳۰			
۵	۱/۲۷۸	۳/۹۹۴	۴۴/۸۲۴			

دومین کنگره بین‌المللی علوم اسلامی، علوم انسانی

دی‌ماه ۱۳۹۹ - تهران

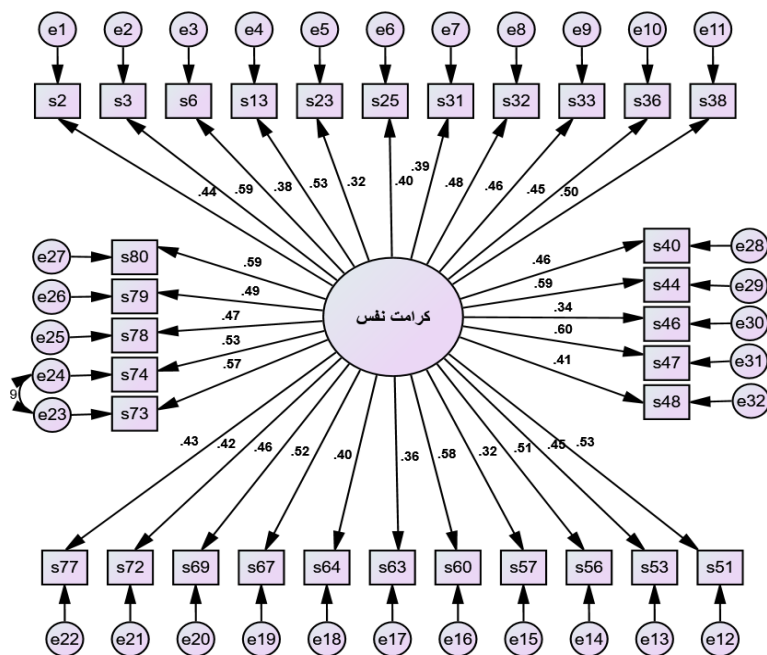
۶	۱/۲۳۸	۳/۸۶۹	۴۸/۶۹۳
۷	۱/۱۵۴	۳/۶۰۷	۵۲/۳۰۰
۸	۱/۰۴۱	۳/۲۵۴	۵۵/۵۵۴

جدول (۱۰) نشان می‌دهد که یک مولفه پرسشنامه، مجموعاً ۲۵ درصد از واریانس متغیرها را تبیین می‌کند. همچنین جدول (۱۱) میزان بار عاملی فرم ۳۲ سوالی را نشان می‌دهد که به شرح ذیل می‌باشد.

جدول (۱۱) سوالات و بارهای عاملی فرم ۳۲ سوالی

عامل یا مولفه	سوال و بار عاملی	سوال و بار عاملی	سوال و بار عاملی	سوال و بار عاملی	سوال و بار عاملی	سوال و بار عاملی	سوال و بار عاملی	سوال و بار عاملی	سوال و بار عاملی	
عامل یا مولفه ۱	s73 ۰/۶۲۳	s25 ۰/۴۳۶	s77 ۰/۴۷۹	s79 ۰/۵۰۵	s74 ۰/۵۸۸	s63 ۰/۳۸۸	s46 ۰/۳۶۵	s48 ۰/۴۳۴	s53 ۰/۴۷۵	s78 ۰/۵۰۳
	s80 ۰/۶۰۸	s31 ۰/۴۱۶	s36 ۰/۴۷۴	s32 ۰/۴۹۷	s51 ۰/۵۴۱	s23 ۰/۳۶۳	s31 ۰/۴۱۶	s36 ۰/۴۷۴	s32 ۰/۴۹۷	s51 ۰/۵۴۱
	s47 ۰/۶۰۷	s6 ۰/۴۱۵	s2 ۰/۴۶۵	s69 ۰/۴۹۴	s67 ۰/۵۳۳	s57 ۰/۳۵۹	s6 ۰/۴۱۵	s2 ۰/۴۶۵	s69 ۰/۴۹۴	s67 ۰/۵۳۳
	s3 ۰/۶۰۵		s72 ۰/۴۵۷	s40 ۰/۴۹۰	s56 ۰/۵۲۸					
	s44 ۰/۶۰۱		s64 ۰/۴۴۰	s33 ۰/۴۸۵	s38 ۰/۵۱۷					
s60 ۰/۵۹۲										

با اجرای مجدد تحلیل عاملی روی ۳۲ سوال انتخاب شده یک عامل استخراج شد و نتایج در جدول (۱۱) مشاهده می‌شود. تمامی بارهای عاملی از ۳/ بزرگتر است. از طرف دیگر فقط چهار سوال ۶۳ و ۴۶ و ۲۳ و ۵۷ بار عاملی کمتر از ۴/ دارند و ۲۸ سوال دیگر دارای بار عاملی ۴/ و بیشتر هستند. در ادامه ۳۲ سوال انتخاب شده یک بار دیگر با نرم افزار AMOS مورد تحلیل قرار گرفت تا به صورتی دقیق تر بار عاملی هر سوال محاسبه و نمایش داده شود. نتایج تحلیل مدل عاملی مرتبه اول کرامت نفس به شرح زیر است:

مدل (۱) مدل عاملی مرتبه اول کرامت نفس با استفاده از فرم ۳۲ سوالی

در عاملی، بارهای عاملی مربوط به ابزار ۳۲ سوالی کرامت نفس مشاهده می‌شود. همه بارهای عاملی معرفها از نظر آماری معنی‌دار است و نتایج در جدول (۱۲) قابل مشاهده است. همه بارهای عاملی بین ۳/ تا ۵/ هستند. و هیچکدام از بارهای عاملی از ۳/ کمتر نشده است.

جدول (۱۲) بارهای عاملی و سطوح معنی‌داری معرفهای متغیر پنهان (کرامت نفس)

متغیر پنهان	معرف	بار عاملی	سطح معنی‌داری	متغیر پنهان	معرف	بار عاملی	سطح معنی‌داری
کرامت نفس	S2	۰/۴۴	۰/۰۰۰	کرامت نفس	S51	۰/۵۳	۰/۰۰۰
کرامت نفس	S3	۰/۵۹	۰/۰۰۰	کرامت نفس	S53	۰/۴۵	۰/۰۰۰

دومین کنگره بین‌المللی علوم اسلامی، علوم انسانی

دی‌ماه ۱۳۹۹ - تهران

۱۰۰۰	۱۵۱	S56	کرامت نفس	۱۰۰۰	۱۳۸	S6	کرامت نفس
۱۰۰۰	۱۳۲	S57	کرامت نفس	۱۰۰۰	۱۵۳	S13	کرامت نفس
۱۰۰۰	۱۵۸	S60	کرامت نفس	۱۰۰۰	۱۳۲	S23	کرامت نفس
۱۰۰۰	۱۳۶	S63	کرامت نفس	۱۰۰۰	۱۴۰	S25	کرامت نفس
۱۰۰۰	۱۴۰	S64	کرامت نفس	۱۰۰۰	۱۳۹	S31	کرامت نفس
۱۰۰۰	۱۵۲	S67	کرامت نفس	۱۰۰۰	۱۴۸	S32	کرامت نفس
۱۰۰۰	۱۴۶	S69	کرامت نفس	۱۰۰۰	۱۴۶	S33	کرامت نفس
۱۰۰۰	۱۴۲	S72	کرامت نفس	۱۰۰۰	۱۴۵	S36	کرامت نفس
۱۰۰۰	۱۵۷	S73	کرامت نفس	۱۰۰۰	۱۵۰	S38	کرامت نفس
۱۰۰۰	۱۵۳	S74	کرامت نفس	۱۰۰۰	۱۴۶	S40	کرامت نفس
۱۰۰۰	۱۴۳	S77	کرامت نفس	۱۰۰۰	۱۵۹	S44	کرامت نفس
۱۰۰۰	۱۴۷	S78	کرامت نفس	۱۰۰۰	۱۳۴	S46	کرامت نفس
۱۰۰۰	۱۴۹	S79	کرامت نفس	۱۰۰۰	۱۶۰	S47	کرامت نفس
۱۰۰۰	۱۵۹	S80	کرامت نفس	۱۰۰۰	۱۴۱	S48	کرامت نفس

با توجه به جدول (۱۲) هر ۳۲ سوال مربوط به کرامت نفس دارای بارهای عاملی بیشتر از ۰/۳ و سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ هستند. در ادامه جدول (۱۳) میزان شاخص‌های کلی برازش را نشان می‌دهد.

جدول (۱۳) شاخص‌های کلی برازش مدل عاملی تبیین کرامت نفس

شاخص	معادل فارسی	میزان در مدل تحقیق	میزان مناسب
Cmin/df	کای اسکوار نسبی	۱/۸۲	۵ مناسب است و بین ۲الی ۳ بسیار خوب است
CFI	شاخص براز تطبیقی	۰/۷۸	میزان مطلوب ۰/۹
PCFI	شاخص برازش تطبیقی مقتصد	۰/۷۲	مقدار مطلوب ۰/۵ است
RMSE	ریشه‌ی دوم مربعات خطای بر آورد	۰/۰۶	۰/۸ و کمتر
HOELTER	شاخص هلتر	۱۳۱ برای سطح ۰/۰۵ و ۱۳۷ برای سطح ۰/۰۱	مقدار ۲۰۰ را به عنوان حداقل قابل قبول پیشنهاد کرده‌اند. کمتر از ۷۵ نشانه برازش ضعیف مدل است.

اساس جدول (۱۳) شاخص‌های برازش مدل نشان می‌دهد کای اسکوار نسبی بسیار مناسب است. این مقدار کمتر از ۰/۲ شده است. همچنین RMSE از ۰/۰۸ کوچکتر است و مقدار مناسبی برای یک مدل عاملی محسوب می‌شود. شاخص هلتر نیز برای سطح اطمینان ۹۵ درصد ۱۳۱ شده است که از مقدار ۷۵ بیشتر شده است و مطلوب است. شاخص‌های CFI و PCFI نیز فاصله کمی با مقدار مطلوب دارد. در مجموع می‌توان مدل عاملی تبیین کرامت نفس را پذیرفت. به عبارت دیگر سياهه ی کرامت نفس دارای روایی سازه است.

سوال چهارم تحقیق: پایائی سياهه کرامت نفس به شیوه ی آلفای کرانباخ چگونه است؟

برای محاسبه پایایی سياهه کرامت نفس از روش آلفای کرانباخ استفاده گردید. به صورتی که ابتدا نمونه ۴۰ نفری انتخاب شد و آزمون آلفای کرانباخ جهت تعیین پایایی اجرا شد. نتیجه این آزمون نشان داد آزمون از پایایی قابل قبولی برخوردار است (ضریب آلفای کرانباخ ۰/۹، حجم نمونه ۴۰ نفر). نتایج آلفای کرانباخ در جدول ۱۴ آورده شده است.

جدول (۱۴) پایایی ابزارهای اندازه گیری پژوهش

سياهه	تعداد سوالات	ضریب آلفای کرانباخ
کرامت نفس کل	۸۰	۰/۸۹۳
شناختی	۱۷	۰/۵۶
عاطفی	۱۳	۰/۴۷

دومین کنگره بین‌المللی علوم اسلامی، علوم انسانی

دی ماه ۱۳۹۹ - تهران

رفتاری	۵۰	۸۷/
کرامت نفس	۳۲	۸۹۴/
هوش اخلاقی	۴۰	۹۰/

با توجه به جدول (۱۴) محاسبه ضریب آلفای کرانباخ نشان می‌دهد در فرم بلند کرامت نفس که دارای ۸۰ سوال بوده است پایایی کلی قابل قبول است و میزان آن برابر ۰/۸۹۳ بوده است اما مولفه های شناختی و عاطفی پایایی کمی دارند. فرم کوتاه شده کرامت نفس که دارای ۳۲ است پایایی قابل قبولی دارد. این میزان برابر ۰/۸۹۴ است.

سوال پنجم تحقیق: پایایی سیاهه کرامت نفس به شیوه ی باز آزمائی چگونه است؟

برای پاسخ به سوال پنج پژوهش از روش همبستگی پیرسون استفاده گردیده شد که نتایج آن در جدول (۱۵) آورده شده است.

جدول (۱۵) همبستگی کرامت نفس در مرحله اول و مرحله بازآزمایی

متغیر	کرامت نفس باز آزمایی
کرامت نفس	۷۴۴/
سطح معنی داری	۰۰۰/

با توجه به جدول (۱۵) همبستگی پیرسون بین دو متغیر کرامت نفس در مرحله اول و مرحله بازآزمایی نشان می‌دهد شدت رابطه ۷۴۴/ است که همبستگی زیاد بین دو متغیر را نشان می‌دهد. این میزان همبستگی در سطح ۰/۰۰ معنی دار بوده است و با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت بین دو متغیر همبستگی وجود دارد. همچنین می‌توان گفت پایایی سیاهه ی کرامت نفس در سطح قابل قبولی است.

سوال ششم تحقیق: پایایی سیاهه کرامت نفس به شیوه دو نیمه سازی چگونه است؟

برای پاسخ به سوال ششم پژوهش از روش دو نیمه سازی استفاده شده که نتایج آن در جدول (۱۶) آورده شده است.

جدول (۱۶) پایایی سیاهه ی کرامت نفس به روش دو نیمه سازی

قسمت اول	سوالات	۱ الی ۴۰	قسمت دوم	سوالات	۴۱ الی ۸۰	همبستگی دو نیمه
	میانگین	۱۵۵/۵۶		میانگین	۱۵۶/۷۵	
	انحراف معیار	۱۲/۰۴		انحراف معیار	۱۳/۱۲	
	واریانس	۱۴۵/۰۲		واریانس	۱۷۲/۱۶	

با توجه به جدول (۱۶) محاسبه پایایی با روش دو نیمه سازی نشان می‌دهد بین دو قسمت سیاهه ی کرامت نفس همبستگی شدیدی در سطح ۰/۷ وجود دارد. بنابراین می‌توان با اطمینان گفت پایایی سیاهه ی کرامت نفس با روش دو نیمه سازی مورد تایید است.

سوال هفتم تحقیق: نمرات استاندارد T سیاهه کرامت نفس چه هستند؟

برای پاسخ به سوال هفتم پژوهش آزمون T استاندارد انجام شده که نتایج آن در جدول (۱۷) آورده شده است.

جدول (۱۷) میانگین و انحراف معیار و هنجار و سطوح مختلف کرامت نفس

نمرات T استاندارد			شاخص های توصیفی کرامت نفس		
کرامت نفس بسیار پایین	کرامت نفس پایین	طبیعی	انحراف معیار	میانگین	مولفه
۹۸ و کمتر	۹۹-۱۱۰	۱۱۱-۱۶۰	۱۲/۶	۱۲۴/۳	کرامت نفس عمومی

در جدول (۱۷) میانگین و انحراف سیاهه ی کرامت نفس در فرم ۳۲ سوالی گزارش شده است. همچنین نمرات t و نمرات خام معادل هر سطح تعیین شده است. در یک توزیع t با میانگین ۵۰ و انحراف معیار ۱۰ نمرات ۴۰ و بالاتر حالت طبیعی را نشان می‌دهد و همانگونه که مشاهده می‌شود نمرات کرامت نفس که معادل این قسمت باشد از ۱۱۱ الی ۱۶۰ است. در سیاهه ی کرامت نفس نمرات ۹۹ الی ۱۱۰ کسب کند در مقایسه با توزیع t در سطح کرامت نفس پایین قرار دارد و چنان چه کسی در سیاهه ی ۳۲ سوالی کرامت نفس نمره ای کمتر از ۹۸ کسب کند کرامت نفس بسیار پایین دارد.

بحث و نتیجه گیری:

با توجه به نتایج بدست آمده نگاهی عمیق‌تر به پرسش‌نامه‌های عزت نفس، این واقعیت را نشان می‌دهد که این پرسش‌نامه‌ها، اعتماد به نفس انسان را می‌سنجند نه عزت نفس و ارزش واقعی انسان را. در این پرسشنامه‌ها که به نام عزت نفس استفاده می‌شود، توجهی به صفات انسانی انسان که ارزش و عزت انسان را نشان می‌دهند، نشده است. همانطور که سلیگمن (۱۹۹۵ ترجمه داورپناه، ۱۳۹۱)، اشاره کرده است: «آن چه که کوپراسمیت در سال ۱۹۶۷ درباره ریشه‌های عزت نفس گفته و به قواعد تربیتی بازمی‌گردد خیلی زود به فراموشی سپرده شده اما این ایده که عزت نفس باید هدف فرزند پروری قرارگیرد به صورتی گسترده مورد قبول قرار گرفت. و در جامعه آمریکا به جای این که موفقیت، هدف قرارگیرد، داشتن احساس خوبی هدف قرار گرفت و این هدف در قالب دو روند، یکی رضایت فردی بیشتر و آزادی افزون تر و دیگری به صورت فاصله گرفتن از اهدافی فراتر از خویشتن مانند خدا، کشور، خانواده و وظیفه، صورت گرفته است». آن چه که در این پژوهش روشن شد این است که صفاتی که مبین کرامت نفس هستند از لحاظ آماری هم دارای همبستگی معنادار و بالایی می‌باشند. با توجه به نتایج گویه‌ها، صفات بدست آمده از گویه‌ها در چند محور اصلی قرار می‌گیرد که عبارتند از: ۱- ارتباط انسان با خدا که شامل صفات تقوی، اعتقاد به معاد، شکرگذاری می‌باشد. ۲- ارتباط انسان با دیگران که شامل، نیکی به دیگران، سپاسگزاری از دیگران، بخشش به دیگران، کمک به دیگران، ایثار، مهربانی با زبردستان، خیرخواهی، گذشت، وفای به عهد می‌باشد. ۳- ارتباط انسان با خود که شامل راستگویی، انجام وظایف به صورت شایسته، کنترل خشم و شجاعت می‌باشد. این صفات همگی در تعریف مفهومی کرامت نفس نهفته است. کرامت نفس یعنی بزرگواری و عزت نفس و انسانیت بزرگ، یعنی انسان در روح خود، احساس بزرگواری می‌کند و یک شرافتی را در خود درک می‌کند که به موجب آن، از دنائت‌ها از تمام صفات رذیله و پست احتراز داشته باشد (مطهری، ۱۳۷۳) و علاوه بر آن نیل به کمال ماورای طبیعت هم داشته باشد. لازمی کرامت، افاضی به دیگران است (جوادی آملی، ۱۳۷۲).

منابع

- ۱- اصغری پور، ن؛ یکه یزدان دوست، ر؛ زرگر، ف. (۱۳۹۱)؛ «اثر بخشی گروه درمانی شناختی رفتاری بر عزت نفس، افسردگی و سبک اسناد دانشجویان دانشکده الزهرا (س)»، مشهد، پژوهش‌های روان‌شناسی بالینی و مشاوره: بهار و تابستان، شماره ۳، ص ۳۹-۵۲.
- ۲- براندن، ن (۱۹۹۴)؛ «روان‌شناسی عزت نفس»، ترجمه مهدی قراچه داغی (۱۳۸۲)، تهران: نشر نخستین.
- ۳- جوادی آملی، ع (۱۳۷۲)؛ «کرامت در قرآن»، تهران، نشر فرهنگی رجاء.
- ۴- دارابی، ج (۱۳۹۴)؛ «اصول روان‌شناسی و روان‌درمانی عزت نفس»، تهران: انتشارات آبیژ.
- ۵- داورپناه، م ر (۱۳۸۹)؛ «فرهنگ جامع علوم تربیتی و زمینه‌های وابسته»، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.
- ۶- شجاعی، م . (۱۳۸۶). نظریه‌ی نیازهای معنوی از دیدگاه اسلام و تناظر با آن با سلسله مراتب نیازهای مازلو، دو فصل‌نامه اسلام و روان‌شناسی، شماره ۱، ۸۷-۱۱۶.
- ۷- فغالی، م ت (۱۳۹۲)؛ «خودباوری»، تهران: انتشارات دارالصادقین.
- ۸- محمدی ری شهری، م (۱۳۶۰)؛ «میزان الحکمه»، ترجمه حمیدرضا شیخی (۱۳۸۶)، ج ۱۰، قم: انتشارات دارالحدیث.
- ۹- مطهری، م (۱۳۷۳)؛ «گفتارهای معنوی»، تهران: انتشارات صدرا.
- ۱۰- بهروز، ص؛ نصری، ع؛ «آسیب‌شناسی کرامت انسان از منظر نهج‌البلاغه (عوامل و زمینه‌سازهای معرفتی)»، دو فصل‌نامه‌ی علمی - پژوهشی انسان پژوهی دینی، بهار و تابستان ۱۳۹۴، شماره ۳، ۲۲-۵.

1-Makie, M. D. Smith, R. (2002). Social Psychology, (2nd: ed). USA Psychology Press, 285.

2-Kristjansson, K, "Measuring Self-respect" 'Journal for theory of social Behavior' 37:3,2007, 225-242.